

De Meisjes

Over het boek

Auteur: Annet Schaap

Illustrator: Annet Schaap

Uitgeverij: Querido

Over de maker

Annet Schaap (Ochten in de Betuwe, 1965) studeert illustratie aan de Kunstacademie in Kampen en illustreerde tot nog toe meer dan 200 kinderboeken. In 2017 debuteert ze als auteur én illustrator met “Lampje” waarmee ze alle belangrijke Nederlandse prijzen wint. Na het succes van “Lampje” worstelt ze met het ‘tweedeboeksyndroom’. De figuur van Repelsteeltje is het tovermiddel om haar faalangst te overwinnen en ze schrijft “De Meisjes” “alsof het van haar vingers regent”.

1. HET VERHAAL

1.1. Korte inhoud

“De Meisjes”, is een eigentijdse, eigenwijze en originele literaire bewerking van zeven bekende sprookjes: Repelsteeltje, Roodkapje en de wolf, Hansje en Grietje, De kikkerkoning, Blauwbaard, De schone slaapster en Belle en het beest. In elk van de verhalen blinken Meisjes, mét hoofdletter, uit. Het zijn geen sprookjesfiguren, maar herkenbare meisjes voor wie “het leven geen sprookje is” (p.130). Zo wordt, in de verhalen, de link gelegd naar de werkelijkheid. Om de sfeer te proeven kan je eerst een stukje voorlezen of laten voorlezen. Annet Schaap leest zelf “Kikker” voor op de Grote Vriendelijke Podcast, aflevering 51 (start op 56’ 06”).

1.2. Cover en illustraties

Annet Schaap illustreerde zelf cover en verhalen. Op de cover prijkt de boze wolf van pagina 50, maar dan in het rood. Op de stofcover staat een minzaam lachend maanmannetje verwijzend naar de illustratie in “Het monster-meisje”. De tekeningen zijn anders van stijl dan haar vroeger werk. Voor het eerst gebruikte ze de scraperboard-techniek, een techniek waarbij het beeld wordt uitgekraasd. De illustraties tonen vooral voorwerpen, elementen uit het verhaal: een koekje, een garenklosje, een geweer... Hun ‘eenzaamheid’ op het papier geeft ze iets nadrukkelijks. Beelden van de personages ontbreken, het is aan de lezer om ze zelf in te kleuren. Ook de vormgeving van het boek is opmerkelijk: “De Meisjes” is uitgegeven in een klein, compact formaat met harde kaft en plooit mooi open. Het is een hebbedingetje om te koesteren.

- Vind je de cover geslaagd? Zegt de cover iets over de inhoud?
- Plaats het meisje met de capuchon van pagina 63 of de prinses van pagina 210 op de cover. Geven die eenzelfde verwachting over de inhoud?
- Vind je een cover belangrijk? Selecteer je soms een boek op basis van de cover?
- Zoek enkele boeken die Annet Schaap illustreerde en vergelijk de tekeningen met die uit “De Meisjes”.
- Probeer het karakter van meneer Pelsteel af te leiden uit de illustratie op pagina 25.

1.3. Personages

- In alle verhalen zijn meisjes het hoofdpersonage. Ze duiken op in elke openingszin: “Het meisje zit te spinnen.” (p.7) Of: “De meisjes waren hun moeder kwijt.” (p.83). Het lijken sprookjesfiguren, maar dat blijken ze toch niet te zijn: ze worden griezelig herkenbaar met hun dromen over de prins op het witte paard, met hun ontgoochelingen wanneer de kikker de kikker blijft en de prins toch niet de langverwachte blijkt. Ze zijn creatief in het zoeken naar een uitweg, zoals in het verhaal “Meneer Pelsteel”; ze hebben lef, zoals in “Wolf”; ze hebben moed, zoals in “Koekjes”. De hoofdpersonages in sprookjes zijn meestal plat en van bordkarton. Annet Schaap maakte van alle meisjes round characters: elk meisje voelt, strijdt, komt tot inkeer, maar overwint!
 - Bijfiguren zijn:
 - tantes die als een moderne fee of een petemoei met gouden raad komen, zoals in “Slaapster” en “Kikker”.
 - de ouders die minder goed scoren in de meeste verhalen, zoals in “Wolf”, “Meneer Pelsteel”, “Koekjes” en “Slaap”.
 - mannen die de tweede viool spelen: meneer Pelsteel en de koning, de prins, de dominee...
 - Naast de realistische personages zijn er de magische sprookjesfiguren: de kikker, de wolf, de prinsen en het monstermeisje.
- Kies je lievelingsverhaal en kijk naar de rol van het meisje: is ze de winnaar in het verhaal? Waarin ligt haar kracht? Welke strijd heeft ze moeten leveren? Is die strijd op een of andere manier herkenbaar?
- Maak een schema waarin het meisje centraal staat. Schets de bijfiguren en hun zwakheden.
- Waarin ligt de zwakheid van de meeste ouders? Ontrafel die zwakheid in een paar verhalen. Zijn de ouders herkenbaar?

1.4. Stijl

Annet Schaap schrijft bijzonder: mooie poëtische beelden wisselen af met onheilspellende zinnen. Ze creëert zo een wisselende, maar altijd prachtige sfeer: “De middag is zo zacht dat ze haar handen er eenvoudig doorheen kan steken naar wat daarachter ligt...” (p.8 én opmerkelijk p.48), “Hun moeder was gestorven in een wit ziekenhuis.” (p.83). Elk verhaal wordt wonderlijk écht verteld en als lezer zit je er onmiddellijk in: “Het meisje zit te spinnen in de zon in de achterkamer” (p.7). De sfeer is gezet.

De taal is ritmisch, woorden zijn treffend en heel precies gekozen: “sloom van voet... jong weerloos zoet” (p.74) of “én je maag zal vol zijn, je kop zal dol zijn, je zal wel zot zijn...”.

- Zoek een paar zinnen uit “Kikker” (sprookjesachtig mooi) en “Blauw” (pijnlijk realistisch). Vergelijk de zinnen en zie hoe ze een heel andere sfeer oproepen.
- Blader het boek door op zoek naar enkele prachtige metaforen. Vergelijk ze in groep.

1.5. Genre

- “De Meisjes” is een magisch-realistische bewerking van zeven bekende sprookjes. Hoewel Annet Schaap zichzelf een Andersen-fan noemt, koos ze voor een bewerking van vijf sprookjes van de gebroeders Grimm. “Meneer Pelsteel” komt van Repelsteeltje, “Wolf” van Roodkapje en de wolf, “Koekjes” van Hansje en Grietje, “Kikker” van De kikkerkoning, “Slaapster” van Doornroosje. “Blauw” is gebaseerd op Blauwbaard van Perrault en “Monstermeisje” komt van Belle en het beest dat geschreven is door Barbot de Villeneuve.
- De meisjes zijn hoofdpersonage vanuit autobiografisch standpunt. Méér dan een loutere sprookjesbewerking gaan de verhalen immers over Annet Schaap zelf.
 - “Meneer Pelsteel” gaat over de worsteling om een uitzonderlijk tweede boek te schrijven na het overdonderende succes van eersteling “Lampje”.
 - “Koekjes”, “Blauw” en “Slaapster” herinneren haar aan haar overleden zusje met wie ze opgroeide in een gespannen competitieve sfeer. De verhalen dienen als het ware als rouwverwerking.
 - “Kikker” staat voor haar eigen ervaring: het ideaalbeeld van de man klopt niet altijd.
- Sinds de jaren 1970 zijn sprookjesbewerkingen populair. Eerst in de Engelstalige literatuur, nu ook in de Nederlandse. Dat iedereen sprookjes kent, verklaart het succes. “Brieven aan Doornroosje” van Toon Tellegen of de Roodkapjebewerkingen door Edward van den Vendel en Pieter Gaudesaboos zijn heel succesvol.

Meestal blijven er in de bewerkingen duidelijke verwijzingen naar het traditionele sprookje. Zo ook in “De Meisjes”. Afwijkingen op het traditionele sprookje zijn:

- Tijd en setting. Verschuiven dikwijls naar een hedendaags of historisch kader. Hier minder.
- Er wordt gespeeld met de grens tussen realiteit en magie. Voor “De Meisjes” geldt dit zeker: de verhalen zijn deels autobiografisch, deels magisch-realistisch. “Wolf” en “Blauw” zijn duidelijke voorbeelden.
- De psychologische ontwikkeling van de personages is in de bewerkingen belangrijk. Dit geldt zeker voor “De Meisjes”. De hoofdletter M in de titel is de eerste aanduiding.
- Geen verhaal in “De Meisjes” eindigt met “En ze leefden nog lang en gelukkig” zoals in het traditionele sprookje. Het einde is meestal open, een beetje wrang, dubbelzinnig of onverwacht. Nadenken mag!
- De typische herhalingen kenmerkend voor de sprookjes zijn hier geschrapt. Alleen het magische getal 7 voor het aantal verhalen blijft behouden.

→ Waarom koos Annet Schaap voor een sprookjesbewerking om haar eigen verhaal te vertellen, denk je? (ze meent dat sprookjes als oerverhaal overal verstopt zitten in de wereld; toch is er een zeker spanningsveld tussen sprookje en realiteit; het gaat om de onttovering van de werkelijkheid; het gaat in de wereld niet altijd zoals je wil, maar uiteindelijk redden de meisjes het wel; die sterkte, creativiteit en zelfverzekerdheid hebben ze)

1.6. Vertelperspectief / structuur

Elk verhaal is een afgerond geheel. Toch loopt er een rode draad doorheen het boek: “Het leven is nu eenmaal geen sprookje.” Die zinsnede past in elk verhaal en staat voor: opkomen voor jezelf, jezelf aanvaarden zoals je bent, verlangen naar vrijheid en erkenning om wat je bent, want “[j]e kan moeilijk verwachten dat er een prins aan komt zeilen op een dag, die alles weer goed kust.” (p.224). Elk verhaal wordt verteld vanuit het perspectief van een meisje of een zusje als zij-verteller. In “Wolf” is er een opvallende perspectiefwisseling van het meisje naar de wolf en omgekeerd. Het motto vinden we op pagina 5, een tekst van de Amerikaanse auteur Catherynne Valente. Het is vooral de zin “Stand by me” die de auteur inspireerde tot het schrijven van het boek.

1.7. Tijd en setting

Sprookjes beginnen traditioneel met “Er was eens” en “In een ver land”. Ook in “De Meisjes” zijn tijd en setting nauwelijks bepaald. Bijna alle verhalen spelen in een onbepaald verleden. “Meneer Pelsteel” of “Monstermeisjes” lijken zich in een verder verleden af te spelen (“spinnend meisje”, een bordurend meisje in een torenkamer). “Wolf” en “Koekjes” lijken heel wat hedendaagser. De setting is meestal vaag en magisch: een onbewoond eiland, een paleis, een stad. De verhalen worden chronologisch verteld, enkele in de onvoltooid tegenwoordige tijd, enkele in de onvoltooid verleden tijd.

2. VERWERKING

2.1. Recensies

- Alle recensies staan bol van de superlatieven: “bijzonder verrassend”, “overrompelend”, “meesterlijk”, “een pareltje”, “onvoorstelbaar knap”. Ga je daarmee akkoord? Hoe beoordeel jij dit boek in enkele trefwoorden? (Negatief mag ook.)
- Vele recensenten gebruiken het woord “unheimisch” voor dit boek, wat staat voor ‘griezelig’, ‘angstig’ of ‘onheilspellend’. Deel je doe mening? Welke verhalen zijn vooral “unheimisch”?
- Kies een favoriet verhaal en zeg wat je er bijzonder aan vindt.

2.2. Sprookjesbewerking

“De Meisjes” is een sprookjesbewerking. Vergelijk de nieuwe verhalen met de brontekst. Bekijk eventueel filmfragmenten van Disney. Disney breidde de sprookjes vooral uit met wervelende dieren met eigen naam en karakter. Ook bewerkte hij ze dikwijls tot een romantisch liefdesverhaal.

- Zoek in één verhaal de overeenkomsten, in een ander de verschillpunten met het sprookje.
Wat is hetzelfde? Wat is vervangen? Wat is toegevoegd? Hoe zijn tijd en setting? Waarin verschilt het einde? Hoe evolueren de personages?
- Wat lees je het liefst? Het traditionele sprookje of 'mag het iets méér zijn'?
- Vergelijk meerdere Roodkapje-bewerkingen. In de bibliotheek vind je via de catalogus zeker een aantal titels. Bekijk de verschillende illustraties. Hoe zien de wolf en Roodkapje eruit? Welk Roodkapje is het sterkst? Zijn ze allen even gruwelijk?
- Zoek eventueel via het internet naar de bron van het Roodkapje-verhaal en de evolutie die het doormaakte.

2.3. Maatschappijkritiek

Opvallend is de maatschappijkritiek die in vele verhalen opduikt. In "Koekjes" schimpt Schaaap heel duidelijk op de 24-uursmaatschappij en de reclame. In "Wolf" gaat het om het ons omringende gevaar en hoe we er mee omgaan. Ouders willen gevaar vaak helemaal controleren, maar is dat wel de juiste manier? "Blauw" toont een heel grimmige wereld... Filosofer over die maatschappijkritische thema's:

- Thema 'gevaar': is de bezorgdheid van de moeder terecht? Herkenbaar? Wat vind je van Roodkapje die het gevaar tart? Moedig? Herken je jezelf hierin? Hoe leer je gevaar kennen in het verkeer, op sociale media, het consumeren? Schuilt er gevaar in vriendschap en relaties?
- Thema 'prestatie maatschappij': de kritiek op de vader die alsmar blijft werken op zijn kantoor is enigszins uitvergroot, maar voelt des te schrijnender aan. Akkoord? Zou je zelf zo kunnen werken? Is er een alternatief?
- Thema 'reclame': de zusjes worden gebruikt of misbruikt voor de reclame voor de koekjes. Akkoord? Heb je zelf al meegewerkt aan promotiefilmpjes? Leuk? Schuilt daar enig gevaar in?

2.4. Onttovering van de werkelijkheid

"Het leven is geen sprookje" betekent "Het leven gaat niet altijd zoals je wil".

- Ga je akkoord met deze stelling? Is die te pessimistisch? Was het leven een sprookje toen je een kleuter was? Kwam daar verandering in? Beleef je nog sprookjesachtige dagen? Wat maakten die onvergetelijk? Ken je sprookjesplaatsen? Vlucht je soms weg of zoek je troost in sprookjes? Is er een sprookjesfiguur die je bewondert? Mag je dromen van een blonde prins op een wit paard?

2.5. De rol van vrouwen

Alle meisjes in het boek zijn krachtig, vindingrijk en ondernemend.

- Herken je jezelf in een van de meisjes? In welk verhaal schitteren ze het meest?
- Hoe sta je als jongen tegenover dit boek?

2.6. Creatieve verwerking: schrijfopdrachten

- Kies een van de beginzinnen en schrijf zelf het verhaal verder. Probeer verschillende sferen op te roepen: dreigend, spannend of magisch.
- Lees het verhaal "Kikker" gedeeltelijk voor, stop op pagina 126. Maak zelf een vervolg en vergelijk jouw resultaat met dan van de andere juryleden.
- Kopieer alle illustraties en maak er een graphic novel mee.
- Roald Dahl zette een aantal sprookjes, waaronder Roodkapje, op rijm in "Gruwelijke rijmen". Probeer zelf een van de bewerkte of originele sprookjes op rijm te zetten.

2.7. Creatieve verwerking: dramatische expressie

- Kies een scène uit het boek en speel die na.

Juryleden kunnen online op de boeken reageren. Ga naar www.deleesjury.be, klik op 'Lezen' en dan op de juiste leeftijdsgroep en het boek in kwestie.